

KROJOVÉ PŘEHLÍDKY – ODBORNÝ PŘÍNOS I OŽIVENÍ SLOVÁCKÝCH SLAVNOSTÍ VÍNA A OTEVŘENÝCH PAMÁTEK

Ludmila Tarcalová, Uherské Hradiště

Marta Kondrová, Slovácké muzeum v Uherském Hradišti

Od roku 2003 se každoročně druhý víkend v září v Uherském Hradišti konají Slovácké slavnosti vína a otevřených památek. Jejich termín je navázán na Dny evropského dědictví, při kterých se otvírají široké veřejnosti památky města oživené hudbou, tancem a zpěvem. Staly se prezentací obcí Uherskohradištska, Uherskobrodsko a Uherskoostrožsko doplněné vystoupeními hostů z dalších regionů Moravy, Slezska i Čech a partnerských měst Uherského Hradiště ze zahraničí. Spojení prezentace památek s folklorními slavnostmi je v tomto ohledu jedinečné.¹ Slovácké slavnosti vína jsou příležitostí, ke které se oblékají udržované i nově pořizované sváteční kroje i krojové rekonstrukce.

Účast v několikatisícovém sobotním průvodu je pro obce sdružené do mikroregionů jedinečnou příležitostí představit svůj specifický kroj a je snahou, aby byla každá obec zastoupena velkým počtem krojovaných účastníků. Samotný fenomén folklorních slavností existujících několik let (Slovácké slavnosti vína) i desetiletí (např. Slovácký rok v Kyjově od roku 1921 ad.) by stál za pozornost s ohledem, nakolik ovlivnil oblékání kroje, jeho údržbu, způsob prezentace a vztah nositele ke krojovým součástem. Slovácké slavnosti vína v Uherském Hradišti mají oproti jiným současným slavnostem několik jedinečností. Mezi ně patří i tematicky zaměřené přehlídky krojů, které s odstupem času mohou na „kulturu“ oblékání krojů v regionu pozitivně působit.

Komentované krojové přehlídky jsou dodnes v Uherském Hradišti pevnou součástí programu Slováckých slavností vína a otevřených památek. I přesto, že slavnosti měly řadu jiných přitažlivých programů, krojové přehlídky se staly pro mnoho návštěvníků vyhledávanou akcí. Za patnáct let pořádání přehlídek s odborným scénářem (2007–2022) prošlo jevištěm na stovky účastníků z celého Slovácka, a právě za jejich ochotu a pomoc, jako autorky pořadů, tímto vyjadřujeme malé poděkování v retrospektivě realizovaných programů.

Již od prvního ročníku (2003) byl do dramaturgického plánu Slováckých slavností vína a otevřených památek zakomponován i program krojových přehlídek, jejichž struktura se během roků měnila či vyvíjela. V úplných začátcích slavností (2003–2004) se v prostorách pasáže hotelu Slunce předvedly děti z místních

1 DVOULETÝ, Michal et al. *Na paletě krojů: slovácké slavnosti vína a otevřených památek*. Uherské Hradiště: Nadace Děti–kultura–sport, 2010. 371 s.

První přehlídka dětských krojů v atriu hotelu Slunce na Masarykově náměstí, 2003. Foto L. Chvalkovský.

2 ZAPLETAL, Jaroslav, ZAPLETAL, Jan a POTYKA, Miroslav, eds. *Slavnosti vína a otevřených památek: 13. – 14. září 2003 Uherské Hradiště*. Uherské Hradiště: Klub kultury pro Uherské Hradiště, 2003, s. 3.

3 ZAPLETAL, Jaroslav, ed. *Slovácké slavnosti vína a otevřených památek. Uherské Hradiště 10. – 11. 9. 2005*. Příloha Zpravodaje města Uherské Hradiště. Klub kultury Uh. Hradiště, září 2005, nestr.

Ludmila Tarcalová uvádí přehlídku dětských krojů na hlavní tribuně na Masarykově náměstí v Uherském Hradišti. Děti ve svátečních kroji z Uherskohradištska, 2005. Foto L. Chvalkovský.

rátor. Organizačně pak krojové přehlídky zaštiťoval Klub kultury, nejprve v osobách Marie Slaníkové a Evy Kryštofové. První rok konání slavností byla přehlídka dětských krojů koncipována jako soutěžní, což mělo motivovat rodiče, aby své děti na přehlídku vypravili. Účastníci se hlásili až těsně před konáním přehlídky na místě – v pasáži hotelu Slunce na Masarykově náměstí v sobotu 13. září 2003 do 12.30 hodin. Přehlídka probíhala od 13 do 14 hodin.² Na stejném místě a v podobných intencích probíhala přehlídka i v roce 2004.

V roce 2005 se pro vzrůstající zájem veřejnosti i rodičů, kteří své děti přiváděli, přesunula přehlídka dětských svátečních krojů na hlavní podium na Masarykovo náměstí. Čas konání v sobotu 13–13.45 hodin zaručil masovou diváckou kulisou.³ Tentokrát byl výběr krojových typů širší díky přípravě autorského týmu Ludmila Tarcalová a Eva Kryštofová. Účastnily se děti, nejmenší i v doprovodu rodičů z Uherskohradištska i Uherskobrodská ve svátečních i obřadních krojích, dokonce s atributy prvního svatého přijímání. Přehlídku komentovala Ludmila Tarcalová

souborů, což však nesplňovalo představu krojové přehlídky. Postupně získávaly tyto komentované, ale především odborně připravené přehlídky pevný scénář a také nosné téma.

Od samého začátku stála u krojových přehlídek tehdejší vedoucí etnografického oddělení Slováckého muzea Ludmila Tarcalová jako odborný garant a mode-

a poprvé za doprovodu cimbálové muziky Harafica.

Následující rok se přehlídka dětských svátečních krojů přesunula na nádvoří Staré radnice a změnil se den konání. Od této doby se krojové přehlídky přesunuly v rámci programu Slováckých slavností na neděli. Také v roce 2006 uváděla přehlídku, do které se zapojily děti

z Uherskohradištska, ale také Uherskobrodská, Ludmila Tarcalová a doprovázela ji CM Harafica.⁴ Dlužno dodat, že účastníkům bylo několik desítek a divácky získávaly přehlídky na atraktivitě, což podnítilo i snahu těch, kteří kroje připravovali a děti oblékali k poučenému kombinování krojových součástí, bezchybnému vázání šátků a k doplnění odpovídající obuvi.

Stále narůstající obliba krojových přehlídek znamenala v roce 2007 jejich rozšíření o nové téma. Připravena byla jak dětská krojová přehlídka na nádvoří Staré radnice, tak přehlídka svatebních krojů nevěst, která se poprvé konala v neděli v poledne 9. září 2007 před kostelem sv. Františka Xaverského. Přestože svatební kroj předvedlo jen 12 nevěst a ženichů, setkala se s velkým ohlasem. Ve stejném roce vydal Klub kultury dokonce publikaci *Nevěsty Slovácka* s fotografiemi právě z této přehlídky.⁵ Obě přehlídky roku 2007 vzhledem ke zdravotní indispozici Ludmily Tarcalové uvedla etnografka Slováckého muzea Marta Kondrová, která se stala napříště spoluautorkou i spolumoderátorkou dalších krojových přehlídek.

V následujícím roce 2008 změnilly autorky dramaturgii dětského pořadu a přizvaly k předvádění i jejich rodiče nebo prarodiče; ti totiž mají dodnes největší zásluhu na oblékání dětí do krojů.⁶ Odpoledne autorky zopakovaly přehlídku nevěst a ženichů z loňského roku s tím, že krojované páry již vycházely z kostela po přistaveném molu.

Přehlídka dětských krojů – skupina dětí z Buchlovic ve svátečních krojích. Nádvoří Staré radnice 2006. Foto L. Chvalkovský.

4 *Dobrý den s kurýrem* 9, č. 36 (4. 9. 2006), s. 9.

5 *Nevěsty Slovácka* (text Ludmila Tarcalová, fotografie Antonín Mach). Klub kultury Uherské Hradiště 2007, nestr.

6 MACH, Antonín, POTYKA, Miroslav, ZAPLETAL, Jan a MADĚŘIČ, Jan. *Slovácké slavnosti vína a otevřených památek: 13. a 14. září 2008 Uherské Hradiště*. Příloha Zpravodaje města Uherské Hradiště. Klub kultury Uherské Hradiště, nestr.

Svatební pár z Újezdce u Luhačovic vycházející z kostela sv. Františka Xaverského v Uherském Hradišti, 2008. Foto L. Chvalkovský.

Přehlídku čtrnácti párů z Uherskohradištska, Uherskoostrožska, Buchlovicka, Uherskobrodská a moravských Kopic uvedl místní farář Petr Dujka; pořad sledovalo zaplněné náměstí. Obě přehlídky doprovázela CM Harařica s primášem Jakubem Ilíkem. Zatímco dětské přehlídky byly limitovány tím, že autorky nevěděly, kolik účastníků a z jakých lokalit se na místě sejde, přehlídka svatebních krojů v roce 2008 se odehrávala již v jejich režii s předem dohodnutými účinkujícími. To se ukázalo být nejlepší cestou a přehlídkové programy v dalších letech již měly pevný rámec, scénář a název vystihující téma přehlídky. Autorky se tím zároveň staly i produkčními celé přehlídky. Administrativní a organizační zajištění zůstalo nadále na bedrech Klubu kultury, a především na osobě obětavé Evy Kryštofové.

7 V dalším textu využily autorky jako pramen odborné scénáře přehlídek. Základní informace o programech Slováckých slavností vína a otevřených památek obsahují i programové sborníky vydávané každoročně jako příloha Zpravodaje Města Uherské Hradiště a od roku 2013 jako samostatná příloha regionálních novin Dobrý den s kurýrem.

Když jsem šel na hody – přehlídkový pořad hodových práv⁷

Hody s právem jsou ojedinělou slavností, typickou právě jen pro oblast Uherskohradištska. Hodový znak, velké a malé právo s dalšími hodovými atributy činí slavnost specifickou, ojedinělou a odlišující se od ostatních hodových slavností na Slovácku. Ti návštěvníci, kteří chtěli vidět všechna hodová práva nošená na Uherskohradištsku, je mohli zhlédnout v roce 2009, kdy byl připraven přehlídkový program hodových práv, který se uskutečnil na hlavní tribuně Masarykova náměstí. Představilo se 50 párů stárků a stárek z 37 obcí, kde se dodnes slaví hody s právem. V komentované přehlídce byli představeni nejen tito hodoví obřadníci, ale především jejich hodové atributy – hodová práva a znaky odlišující je od ostatních členů hodové občůzky, zejména zvláštní krojové součásti, obřadní pečivo, ovoce ad. Cenné na přehlídce hodových práv začínající velkolepým průvodem bylo nejen to, že byla jako všechny předchozí přehlídky dokumentována jako celek, ale poprvé byli všichni účastníci fotografováni samostatně po skončení přehlídky fotografem Slováckého muzea Ladislavem Chvalkovským. Díky tomu je fotoarchiv

Stárci a stárky s hodovými právy. Krojová přehlídka *Když jsem šel na hody* na Masarykově náměstí 2009. Foto L. Chvalkovský.

muzea obohaten o jedinečnou kolekci několika desítek snímků všech hodových práv a atributů hodových funkcionářů z Uherskohradištska. Fotografie byly od té doby využívány mnohokrát k propagačním, odborným publikačním i expozičním účelům.

Svobodní a ženatí

V následujícím roce 2010 byl připraven přehlídkový pořad svátečních a slavnostních krojů oblékaných i při různých výročních slavnostech, které v současnosti nosí svobodní i ženatí muži, svobodné i vdané ženy. Pořad se zaměřil na varianty oblečení o masopustu (Mařatice, Kostelany), o velikonoční šlahačkové obchůzce (Staré Město), při obřadním stavění máje (Mistřice), o dožínkách (Kněžpole) či děkovné pouti (Ostrožská Lhota), při vinobraní (Polešovice) či o hodech i na druhý hodový den, o dozvucích hodů, oblečení hodových funkcionářů, rodičů stárků apod. Krojové přehlídky se zúčastnilo 92 předvádějících z obcí uherskohradištského děkanátu. Realizována byla opět na hlavním podiu na Masarykově náměstí v neděli ve 13 hodin. Tuto krojovou přehlídku tentokrát doprovázela CM Mladí Burčáci s primášem Zdeňkem Staškem. Také oblečení účastníků této přehlídky bylo detailně fotograficky dokumentováno v prostředí Jezuitské zahrady před budovou obchodní akademie.

Chasa z Mistřic v kroji oblékaném při stavbě máje. Přehlídka *Svobodní a ženatí*. Masarykovo náměstí 2010. Foto L. Chvalkovský.

Do Hradišťa města – kroje z celého Slovácka

V roce 2011 obsah krojové přehlídky zcela odpovídal nosnému názvu slavnosti. Tentokrát autorky zvolily přehlídkový pořad, na němž představily 52 druhů krojů z 26 krojových oblastí – z bohatého Podluží, hanáckého Slovácka, Kyjovska, ale také ze Strážnice, ze samostatných krojových ostrůvků Rohatce i Vracova. Dolňácko prezentovali krojovani z Veselska, Uherskoostrožska a Uherskohradištska, včetně kunovického a buchlovického kroje. Velkou různorodost regionu podtrhla oblast Uherskobrodsko s kroji uherskobrodským, hradčovickým, vlčnovským, nivnickým, boršickým, bánovským, straňanským a březovským i typy lidového oděvu z luhačovického Zálesí a horských oblastí Hornácka a moravských Kopanic. Velkolepá přehlídka ukázala rozmanitost regionálních typů svátečního a slavnostního lidového oděvu, který v současnosti oblékají svobodní i ženatí muži,

Vdané ženy a ženatý muž z Josefova v pořadu *Do Hradišťa mesta* na Masarykově náměstí, 2011. Foto L. Chvalkovský.

Svatební páry účastníci se přehlídky *Kdybych já věděla, kde budu nevěstú*. Kolejní nádvoří 2012. Foto L. Chvalkovský.

a také svobodné i vdané ženy na Slovácku. Přehlídku se 112 účastníky doprovázela CM Harafica s primášem Martinem Melichárkem. Náročnou přehlídku opět následovala fotodokumentace probíhající v první fázi před budovou ZŠ na Komenského náměstí a z větší části opět v prostorách Jezuitské zahrady.

Dybych já věděla, kde budu nevěstú – obřadní kroje nevěst, ženichů a svatebních funkcionářů

Od roku 2012 se krojové přehlídky začaly konat na jevišti na Kolejním nádvoří, které vytvořilo komornější, ale důstojné prostředí pro účinkující i diváky. Svadba patřila a stále patří k největším okamžikům v životě mladých lidí, a protože se kroj ženichů a nevěst odlišoval v jednotlivých národopisných oblastech mnoha závaznými prvky, zaměřily se autorky na oblast celého Slovácka. Především to byla zvláštní pokrývka hlavy nevěst, nazývaná jako *pentlení, čepení, věnec, zavítí, hladění, drúžení, parta*, ale v mnoha lokalitách také dochovaná *úvodní plachta*. V případě ženichů jsme si všimaly především ozdoby v podobě vonic a voniček nazývaných také jako *pěrko, pérečko, vonička*.

Velkolepá přehlídka 27 druhů svatebních krojů ukázala rozmanitost regionálních typů obřadních krojů oblékaných ke svatbě, ale mnohdy i k dalším rodinným obřadům. Pořad doprovázela CM Mladí Burčáci s primášem Zdeňkem Staškem, která se od roku 2012 stala pravidelnými účinkujícími. Díky citlivému doprovodu se také v dalších letech podíleli Mladí Burčáci výrazněji na programovém doplnění přehlídek, které jim tanečními vstupy dodalo na divácké atraktivitě. Přehlídka svatebních krojů z celého Slovácka se stala poslední detailně dokumentovanou přehlídkou se samostatně fotografovanými účastníky, tentokrát i se zaměřením na detaily kroje, především pentlení, ženichovské vonice, úpravu hlavy, výšivku na úvodnicích ad.

Účastníci pořadu *Když sem byla malučká*. Kolejní nádvoří 2013. Foto L. Chvalkovský.

Když sem byla malučká – přehlídkový pořad krojů dětí ze Slovácka

V roce 2013 přehlídka ukázala na rozmanitost regionálních typů svátečního, slavnostního či obřadního kroje, který v současnosti oblékají děti školního i předškolního věku při světských i církevních slavnostech ve vybraných oblastech Slovácka. Nejmenší děti doprovodil některý z rodičů, kteří byli také oblečeni v kroji. Prezentace dětského oblékání nebylo jen ukázkou krojové různorodosti, ale především prezentací šikovnosti, obětavosti a pečlivosti žen, maminek či babiček, které umí ještě dnes kroj nejen vyprat a vyžehlit, ale mnohé i ušít či vyšít jednotlivé krojové součástky. Právě ony oblekly do krojů své děti na krojovou přehlídku roku 2013. Hudební doprovod zajistila CM Mladí Burčáci s primášem Jakubem Ilíkem. Na závěr krojovou přehlídku ozvláštnilo představení knihy Ludmily Tarcalové *Kroj na Uherskohradištsku*.⁸

8 TARCALOVÁ, Ludmila. *Kroj na Uherskohradištsku*. Uherské Hradiště: Klub kultury v Uherském Hradišti, 2013. 272 s.

Z kraja pod Javorinú – nejstarší typy lidového oděvu Bílých Karpat

Přehlídka krojů na Slovácckých slavnostech vína v roce 2014 byla věnovaná nejstarším typům tradičního lidového oděvu Bílých Karpat. Dlouhodobé soužití obyvatel z obou stran moravsko-slovenské hranice přivedlo autorky Ludmilu Tarcalovou a Vieru Feriancovou k myšlence prezentovat některé vybrané krojové typy. Ze slovenské strany byly vybrány krojové páry z Bošáce, Moravského Lieskového, Miškech Dedinky, Myjavy, Brezové pod Bradlom, Vrboviac prezentující obraz lidového oděvu pod Javorinou a přilehlých oblastech na přelomu 19. a 20. století. Pozornost byla věnována kopaničářské variantě svátečního oděvu

Z kraja pod Javorinú – účastníci pořadu. Kolejní nádvoří 2014. Foto L. Chvalkovský.

svobodných lidí u myjavského, lubinského a bošáckého typu kroje. Z moravské strany se představily krojované páry z Boršic u Blatnice, Březové, Bystřice pod Lopeníkem. Kněždubu, Nové Lhoty, Petrova, Starého Hrozenkova a Strání. Na krojích z moravské části Bílých Karpat se autorka zaměřila na nejstarší typy krojových součástí, jejich zvláštnosti, popřípadě shody ve střihu nebo materiálu se slovenskými kroji. Prostřednictvím krojové přehlídky mohli návštěvníci poznat krásu a rozmanitost lidového oděvu Bílých Karpat jako jednoho z nejpozoruhodnějších projevů hmotné lidové kultury. Krojovou přehlídku komentovaly Viera Feriancová z Centra tradiční kultúry na Myjave a Ludmila Tarcalová. Doprovázela CM Mladí Burčáci s primášem Jakubem Ilíkem.

Uvážu si šátek – vázání šátků a úpravy hlavy žen

Ke Slovákým slavnostem vína v roce 2015 připravila autorská dvojice opět ve složení Ludmila Tarcalová a Marta Kondrová přehlídku, tentokrát zaměřenou na vázání šátků a úpravy hlavy žen na Slovácku. Jednalo se o poněkud odlišný typ programu, neboť se autorky zaměřily na ukázkou nejzajímavějších způsobů uvázání šatek a tištěných šátků z pěti národopisných oblastí – Hornácka, Veselska, Strážnicka, Kyjovska a Uherskohradištska. Hlavní pozornost byla soustředěna na jeden úvaz z každé oblasti, který byl během programu přímo na podiu uvázán některou z žen, jež dodnes toto umění ovládá. Další dva až tři typy úvazů šátků ze stejné oblasti byly na jevišti předvedeny v rámci celkového krojového ustrojení s odborným výkladem. Pozornost byla zaměřena na úpravu a pokrývky hlavy, různé způsoby vázání jako rozlišovací znak svobodné či vdané, na typy šatek a šátků nošených k různým příležitostem. Předvedeny byly typy tištěných šátků, které se ještě v současnosti váží – barvířský, barvenický, lipský, turecký, tolarový apod. Přehlídku opět doprovodila CM Mladí Burčáci s primášem Zdeňkem Staškem a doplnily ji

Ukázka vázání šátku z Po-
lešovic v pořadu *Uvážu si
šátek*, 2015. Foto L. Chval-
kovský.

navíc ukázky točivých tanců z každé oblasti.

*Moje botečky cupy,
dupy, šak ně můj starý
nové kúpí* – lidová obuv
na Slovácku

Na krojové přehlídce roku 2016 se autorky zaměřily na součásti krojového oblečení, kterými jsou boty. Byly a jsou úzce spjaty s naším životem, že si mnohdy

jejich důležitost ani neuvědomujeme. Přitom boty měly nejen praktickou funkci, ale byly součástí zvyků a zvyklostí v rodině, součástí pověrečných praktik v hospodářství nebo milostné magie a věštění. Svoji úlohu hrály i v rodinných obřadech a obyčejích.

Charakteristické obutí je také důležitým znakem regionální krojové příslušnosti. Ze Slovácka byly představeny čtyři základní typy obutí. Z oblasti horské to byly kožené krpce a soukenné papuče, v podhorských oblastech vyměnili krpce za různý typ vysokých holínkových bot – nejstarší dvoušňové bez podpatků, tvrdé neforemné boty *úkladové* či *krajovice* z měkké kůže. Z oblasti rovinné pomoravské byly představeny tvrdé mužské holínky a ženské boty z měkké kordovánské kůže, po celé holínce zvrapané – tak i nazývané – *vrapenice*, *shrnovačky*, *kordovánky*. Nechyběly ani čizmy šité na jedno kopyto bez rozlišení pravé a levé boty nebo šněrovací boty s bílým vybíjeným dírkováním či lakováním na lýtku, na šněrování. Na luhačovickém Zálesí nosily dívky a ženy střevíce šité z červeného sukna. K nejzdobnějšímu krojovému obutí z nejnižnější části Slovácka patřily na přehlídce holínkové boty z jemné kůže s výzdobou na pevné holeni, na podpatcích se zdobným okutím, stejně jako kotníčkové střevíce z hanáckého Slovácka. Pro větší názornost předváděli obuv nejen figuranti v krojích, ale také děti, které přinášely na podium popisovanou obuv vybranou se sbírky Slováckého muzea. Obuv také měla nezastupitelnou úlohu při formování točivých sedláckých, sedlckých tanců a provedení určitých figur. Přehlídku doprovodily sólové ukázky tanců z moravských Kopanic, Hornácka, Vlčnova a Újezdce u Luhačovic. Tančil se také podtáčaný z luhačovického Zálesí nebo vrtěná z Podluží či kyjovská skočná. Krojovou přehlídku doprovázela CM Mladí Burčáci s primášem Zdeňkem Staškem.

Moje botičky, cupy dupy – krojová přehlídka zaměřená na krojovou obuv. Pár ze Svatobořic, v popředí chlapec drží ženské čizmy z Petrova. Kolejní nádvoří 2016. Foto L. Chvalkovský.

Nezaplétajte mamičko, mňa na tuho – účesy a obřadní úprava hlavy žen

Vlasy byly a jsou dodnes symbolem ženské krásy a ženský účes byl a dosud je jedním z nejvýznamnějších prvků, kterým prezentuje sebe ve svém okolí. Proto v roce 2017 o Slováckých slavnostech vína autorky předvedly ukázky nejzajímavějších způsobů účesů od malých děvčátek přes svobodné a vdané ženy. Základem účesu byl vždy cop, který se různě tvaroval tak, aby charakterizoval oblast či obec. Svobodné chodily prostovlasé, vdané ženy nosily vlasy pokryté šátkou, čepcem či šátkem. Zvláštností byly podpůrné konstrukce, přichycené pomocí vlasů k hlavě, které pomohly formovat šatku či šátek do různých tvarů.

Ukázka úpravy hlavy družičky z Velkobíteška. Účes *osma pod korunou* upravuje etnografka muzea ve Velké Bíteši Silva Smutná, moderuje Marta Kondrová. Pořad *Nezaplétajte mňa mamičko na tuho*. Kolejný nádvoří 2017. Foto L. Chvalkovský.

Klobúček s kosírky kohútí – přehlídkový pořad s ukázkami mužských pokrývek hlavy. Kolejný nádvoří 2018. Foto L. Chvalkovský.

Některé specifické formy účesů užívané jako součást obřadního kroje přetrvaly mnohem déle a na to poukázala právě tato krojová přehlídka. Zajímavé byly ukázky úpravy hlavy nevěsty, družičky nebo stárky k některému z obřadních úkonů. Nejpůsobivější typy účesů byly nejen ze Slovácka, ale i Brněnska a Horácka. Řada úprav vlasů a nasazení pentlení, šátku, čepce byly dotvářeny přímo během programu na podiu. Stranou nezůstala ani úprava vlasů dětí, zejména zaplétání copů u děvčátek a program tak měl za cíl i působit osvětově v oblasti oblékání dětí z folklorních souborů. Celou přehlídku doprovázela cimbálová muzika Mladí Burčáci.

Klobúček s kosírky kohútí, vzali mně regruti – mužské pokrývky hlavy

V roce 2018 se příznivci krojové přehlídky na Slovácckých slavnostech vína mohli těšit na ukázky mužských pokrývek hlavy. Přehlídka ukázala rozmanitost typů svátečních pokrývek hlavy, které nosili a dodnes nosí svobodní a ženatí muži na Slovácku při slavnostních příležitostech. Svobodní muži si brali klobouky nebo beranice s voničkou a kosárky, ženatí si klobouky nezdobili. Tvar a zdobení klobouků a čepic se v různých částech Slovácka lišily. Neobvyklé bylo zdobení pokrývek hlavy o fašanku, slavnosti hodů či při příležitosti odvodů. Na krojové přehlídce byly zastoupeny oblasti Uherskohradištska, Uherskobrodsko, moravských Kopic, Kyjovska, hanáckého Slovácka i Podluží. V průvodním slově autorky neopomenuly ani způsob výroby klobouků a etiketu jejich nošení při různých příležitostech a v různém prostředí, nutnost smekání v kostele či na znamení úcty před výše postaveným. Přehlídku i účinkující při zpěvu, tanečních hrách (klobúčkový), mužských tancích hošije a verbuňk i hodo- vém obřadním tanci zavádka doprovázela CM Mladí Burčáci.

Mám já pěkný kabát nový – svrchní krojové součástky ze Slovácka

I přesto, že se Slováké slavnosti vína a otevřených památek konají v létě, autorky pořadu se v roce 2019 věnovaly svrchním oděvním součástkám, které nosili muži a ženy v chladnějších dnech či v zimě na celém Slovácku. Některé byly již zapomenuté, jiné byly

oblékané jen k výjimečným, hlavně obřadním příležitostem. Přehledka ukázala rozmanitost typů svrchních oděvů, především ženské a mužské lajble, halen, obřadní mentýky a župice, kožichy a kožíšky, kabáty, kacabajky, vlnáky, které se dodnes dochovaly na Slovácku.

Již tradičně se představily páry z bohatého Podluží, hanáckého Slovácka a Kyjovska, samostatných krojových ostrůvků – Rohatce a Vracova. Z Dolňácka se prezentovali krojovaní z Uherskoostrožska, Veselska a Uherskohradištska, včetně kunovického a buchlovického kroje. Velkou krojovou různorodost ukázala oblast Uherskobrodská s kroji z Vlčnova, Dolního Němčí, Boršic u Blatnice a Strání. Vzácné byly i součásti krojů z luhačovického Zálesí a Hornácka. Mnohé obce prezentovaly nově ušité, rekonstruované nebo opravené kožichy, halen nebo lajblly. Muž z Nivnice například předvedl unikátní dochovaný kmotrovský kabát zapůjčený ze sbírky Nadace dr. Kachníka.

V roce 2020 vzhledem k rozšíření pandemie nemoci covid-19 byla zrušena nejen připravovaná krojová přehlídka, ale také program Slováckých slavností vína.

V Hradišti zvónijú, všeci sa strójjú – kroje přelomových okamžiků života

V lidském životě byly příležitosti, při kterých se oblékal obřadní oděv jen několikrát, někdy dokonce pouze jednou za život. V přehlídce roku 2021 autorky ukázaly, jak chodily ustrojené celé rodiny, kmotry při křtu, matky k úvodu a jaké bylo obvyklé oblečení malých dětí. Návštěvníci viděli, čím byl výjimečný kroj pro první svaté přijímání nebo jakými atributy se vyznačoval kroj při primicích. Nechyběly ani atributy odvedenců, u nichž byl odvod důležitým životním předělem. Nejbohatší byl na přehlídce svatební kroj, ale také téměř zapomenutý smuteční oděv a atributy při pohřbu svobodného. Všichni krojovaní byli z obcí

Skupina ze Strání předvádí svrchní krojové součásti v přehlídce *Mám já pěkný kabát nový*. Kolejní nádvoří 2019. Foto L. Chvalkovský.

V Hradišti zvónijú, všeci sa strójjú – ukázky obrádného oblečení a atributů používaných u pohřbu svobodného. Pár ze Starého Města, černá a bílá nevěsta z Míkovic. Kolejní nádvoří 2021. Foto T. Heřmánek.

Od Buchlova k Javořině – živá tradice výročních obyčejů na Uherskohradištsku a Uherskobrodsku

Dvě výrazné krajinné dominanty vymezily území, na kterém se každoročně dodržují tradice, k nimž jejich nositelé oblékají kroj se specifickými doplňky a typickými krojovými součástmi. Z obcí Uherskohradištska a Uherskobrodsko obě autorky v roce 2022 představily kroje, které se oblékaly např. při již zapomenuté adventní obchůzce žen se soškou Panny Marie ve Starém Městě, ale i ty o fašanku, při obchůzkách královniček na Smrtnou neděli v obcích v okolí Uherského Brodu. Představeno bylo ustrojení králů z Kunovic, Vlčnova a Hluku o svatodušní královské objíždce i málo známá svatodušní obchůzka královniček, která se ve Veletinách udržuje nepřetržitě dodnes jako v jediné obci regionu. Jak se oblékali a co si připravovali ke slavení Velikonočního pondělí, ukázali chlapi z Vlčnova a Starého Města. Zajímavé bylo oblečení a atributy chasy z Místřic při stavění máje a z Míkovic o dožínkách. Krojovou přehlídku zakončila ukázka hodových práv a dalších hodových atributů s krojovými zvláštnostmi a odlišnostmi ze šesti obcí Uherskohradištska. Ukázky, jak se slavily dozvuky hodů, i oblečení druhý hodový den v Drslavících, kdy se vozí beran, nebo babské hody v Kněžpoli za čtrnáct dní po hodech, byly vhodnou pozvánkou na nadcházející hody. Tentokrát všichni účinkující, kteří jsou přímými nositeli tradice, ukázali nejen kroj a důležité doplňky, ale doprovodili prezentaci konkrétního zvyku i mluveným slovem či zpěvem a tancem. Hudební doprovod zajišťovala již desátým rokem CM Mladí Burčáci s primášem Zdeňkem Staškem.

V krojových přehlídkách se autorky vždy snažily divákům předat nejen hodnotný vizuální vjem, ale také poučeným komentářem návštěvníky přehlídek vzdělávat. Za bezmála dvacet let pořádání krojových přehlídek jimi prošlo několik stovek účinkujících, kteří mnohdy na základě zadání sáhli hluboko do tru-

uherskohradištského Dolňácka – Uherskohradištska, Kunovicka, Uherskoostrožska a Buchlovicka. I tentokrát pořad doprovodil citlivý hudební podkres v podání Mladých Burčáků.

hel a skříní a vynesli na veřejnost minimálně používané krojové součásti, doplňky a atributy. Pro mnohé to byla i jedinečná konfrontace s jinými typy krojů a pro diváky poučení, jak kroj správně oblékat. Fotoarchiv Slováckého muzea byl díky těmto přehlídkám obohacen o velké množství jedinečných fotografií.

Kroj je ukazatelem či znakem pohlaví a stáří, podle kroje poznáme, zda je jeho nositel svobodný, ženatý, vdovec, vdova, vdaná, svobodná, ale především, že je znakem lokality, farnosti či regionu. Dodnes má kroj funkci obřadní, s vysokou estetikou a reprezentační hodnotou. I na to snad bude možné zaměřit pozornost v některých dalších komentovaných přehlídkách v pořadu o kroji. Lidový oděv je i v současnosti výjimečným fenoménem lokálního společenského a kulturního života a do Slováckých slavností vína jistě patří.

Pořad *Od Buchlova k Javořině* s ukázkami výročních obyčejů – obchůzka s beranem o druhém hodovém dni v Drslavicích. Kolejní nádvoří 2022. Foto T. Heřmánek.

Autorky a moderátorky krojových přehlídek Ludmila Tarcalová a Marta Kondrová s částí CM Mladí Burčáci. Kolejní nádvoří 2016. Foto L. Chvalkovský.

PhDr. Ludmila TARCALOVÁ (n. 1946), etnografka, dlouholetá bývalá pracovnice Slováckého muzea v Uherském Hradišti. V jejím zájmu je obřadní lidová kultura, lidový oděv a strava, především však projevy spojené s výročněobyčejovým a rodinným cyklem.

Mgr. Marta KONDROVÁ (n. 1979), etnografka, vedoucí etnografického oddělení Slováckého muzea v Uherském Hradišti. Ve svém odborném zájmu se orientuje na lidový oděv, keramiku a postupně zpracovává sbírkový fond etnografického oddělení.

Costume Fashion Shows – Expert Contribution and Revival of Moravian Slovak Feasts of Wine and Opened Sights

Abstract

The program of costume fashion show, whose structure has changed and developed in the course of years, was implemented into dramaturgy of Moravian Slovak Feasts of Wine and Opened Sights as early as in its first year. It was given a permanent frame, scenario and name expressing properly its theme. From the very beginning the shows were expertly supervised and moderated by Ludmila

Tarcalová who was later joined by Marta Kondrová as a co-author. Together they arranged and organized shows of both ritual and festive costumes. Exceptional events were the shows of feast rights from the region of Uherské Hradiště (2009), all costumes of Moravian Slovakia (2011), wedding costumes (2008, 2012), different ways of female hairstyling (2017), ways of wearing scarves (2015), footwear (2016), overgarments (2019) or male head covers (2018). The shows offer not only a valuable visual perception, but both the authors strive to educate the spectators by their expert commentary. Thanks to an annual systematic documentation the photographic archive of Moravian Slovak Museum was enriched with a lot of unique photographs.

Key words: costume fashion shows, Moravian Slovak Feasts of Wine and Opened Sights, costume, Moravian Slovakia

Trachtenschauen – Fachbeitrag und Belebung des Mährisch-slowakischen Weinfests

Zusammenfassung

Bereits seit dem ersten Jahrgang des Mährisch-slowakischen Wein- und Baudenkmalifests im Jahr 2003 wurde in seinen dramaturgischen Plan auch ein Programm mit Trachtenschauen aufgenommen, deren Struktur sich im Lauf der Jahre veränderte und entwickelte. Schrittweise, insbesondere seit 2007 erhielten sie einen festen Rahmen, ein Szenarium und einen das Thema der Schau umreisenden Namen. Von Anfang an stand bei diesen Trachtenschauen Ludmila Tarcalová als Fachgarantin und Moderatorin, als Mitautorin gesellte sich ab 2007 Marta Kondrová zu ihr. Gemeinsam gestalteten und organisierten sie Schauen mit rituellen Trachten, Feiertagstrachten und festlichen Trachten. Eine Ausnahme bildeten die Schauen von Kirmesrechten aus dem Gebiet Uherské Hradiště (2009), aller Trachten der Mährischen Slowakei (2011), von Hochzeitstrachten (2008, 2012) und des Frauen-Kopfschmucks (2017), von Kopftuch-Bindearten (2015), Schuhwerk (2016), Oberbekleidung (2019), sowie Kopfbedeckungen der Männer (2018). Die Trachtenschauen stellen nicht nur einen wertvollen visuellen Eindruck dar, sondern vermittels ihres Fachkommentars bemühen sich beide Autorinnen, die Besucher weiterzubilden. Dank der alljährlichen systematischen Dokumentierung wurde das Fotoarchiv des Museums der Mährischen Slowakei um eine Vielzahl an einzigartigen Fotografien bereichert.

Stichwörter: Trachtenschauen, Mährisch-slowakisches Weinfest, Trachten, Mährische Slowakei